

ЕТНОКУЛЬТУРНІ АРХЕТИПИ ЯК БАЗОВІ МОДЕЛІ ІСТОРИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Валентина Мороз
(Запоріжжя, Україна)

Статтю присвячено аналізу понять базова модель історичної комунікації: емоційна модель любов – ненависть, морально – етична модель добро – зло, естетична модель краса – потворність, філософська модель життя – смерть, релігійна модель Бог – диявол. Звернено увагу на етнокультурні архетипи, їхню бінарну структуру й семантичне наповнення.

Ключові слова: базова модель, історична комунікація, бінарна опозиція, антонімічні відношення, семантичне поле, змістовий простір, аксіологічна модель, аксіологічні домінанти, етнокультурний архетип.

Статья посвящена анализу понятий базовая модель исторической коммуникации: эмоциональная модель любовь – ненависть, морально – этическая модель добро – зло, эстетическая модель красота – уродство, философская модель жизнь – смерть, религиозная модель Бог – дьявол. Обращено внимание на этнокультурные архетипы, их бинарную структуру и семантическое наполнение.

Ключевые слова: базовая модель, историческая коммуникация, бинарная опозиция, антонимические отношения, семантическое поле, содержательное пространство, аксиологическая модель, аксиологические доминанты, этнокультурный архетип.

The article discusses the concepts of historical basic model of communication: emotional model love – hate, moral

– *ethical model good – evil aesthetic model beauty – ugliness, philosophical model of life – death, religious model of God – the devil. Attention is focused on ethnocultural archetypes, their binary structure and semantic content.*

Key words: *basic model, historical communication, binary opposition antonymic ratio, the semantic field semantic space axiological model axiological dominant, ethnocultural archetype.*

Постановка проблеми. Для кожної національної культури характерне домінування певних етнокультурних архетипів, які суттєво впливають на формування світогляду, характеру, культурних особливостей народу. Відповідно до головних культурних архетипів формується його культурна свідомість, його ставлення до таких фундаментальних понять, як *любов – ненависть; добро – зло; краса – потворність; життя – смерть*. У цьому аспекті зазначимо, що опозиційні компоненти емоційної моделі *любов/ненависть* видозмінюються у відповідності до історичних епох. Концепти *любов* і *ненависть* являють собою складні ментальні утворення, у яких можна виділити певні ознаки, які частково збігаються у різних мовах. Такі концепти являють собою бінарну опозицію, оскільки їхні взаємозв'язки можна простежити на різних рівнях об'єктивації в мові, і вони, володіючи емоційною, раціональною й оцінною характеристиками, стають культурно – значущими для різних мов. Естетична модель *краса (прекрасне)* і *потворність (потворне)* являє собою типову універсальну бінарну опозицію, яка створює підґрунтя для опису мовної картини світу (*життя – смерть, добре – погане і т. ін.*). *Краса* і *потворність* як дихотомія поєднані між собою і становлять диференційну єдність. Однак слід зазначити, що ця сутність знаходиться у безперервному русі і виражається у прагненні краси до добра, а потворного – до зла. У цьому аспекті

спостерігаємо вічну боротьбу між красою і потворністю, а відповідно між добром і злом. Опозиція *добро – зло* стала ядерною дихотомією в богослов'ї, філософії, етиці та в інших галузях людських знань, стала онтологічним ключем до розуміння світу об'єктивної дійсності, саме ця подвійна структура являє собою багатоаспектний феномен, який сформував свою систему лексико-фразеологічних, граматичних значень. Концепти *добро* і *зло* становлять собою опозицію, яка є етнічною і яка виражає важливі елементи мовної свідомості. *Життя* і *смерть* являють собою різні вияви однієї і тієї ж онтологічної реальності.

Мета статті – проаналізувати поняття *базова модель історичної комунікації*, розглянути структуру і змістовий простір етнокультурних архетипів.

Актуальність дослідження. Актуальною на сьогодні є проблема вивчення етнокультурних архетипів як базових моделей бінарного типу: емоційної моделі *любов – ненависть*; естетичної моделі *краса* (прекрасне) – *потворність* (потворне); морально-етичної моделі *добро – зло*; філософської моделі *життя – смерть*; релігійної моделі *Бог – диявол*.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. XXI століття характеризується появою цілого ряду дисертаційних робіт, у яких розробляється опозитивна проблематика. Цій темі присвячені дисертаційні дослідження Ю.О. Сухомлинової [20], Н.Ю. Моспанової [13], О.В. Дзюби [5], О.Ю. Воробйової [4], М.А. Шарданової [25], І.В. Санаєвої [18], О.Ю. Пономарьової [15], Е.Р. Хутової [24], Ю.Ю. Васильєва [3], Н.В. Писар [14], Н.В. Кирилліної [7], П.Г. Буланова [2], Б.В.Кулапіна [8], О.В.Сидорова [19]; Т.В.Хвесько [23] та ін.

Виклад основного матеріалу. У своєму дисертаційному дослідженні Ю.О. Сухомлинова [20] розглядає бінарну опозицію як філософське поняття,

досліджує її художній потенціал, звертає увагу на соціально-історичні і філософські витоки платонівських опозицій. Вона зазначає, що багато дослідників звертають увагу на важливість принципу біполярності при сприйнятті світу об'єктивної реальності, вказуючи, що первісна людина намагалася упорядкувати навколишній світ, категоризуючи його за допомогою численних бінарних опозицій: життя – смерть, небо – земля, сонце – місяць, день – ніч, вогонь – вода, тварина – людина, чоловік – жінка, старший – молодший, свій – чужий, щастя – нещастя, праве – ліве, світле – темне і т. ін. Крім цього, традиційні для європейської культури бінарні опозиції відігравали роль провідних конструкцій, за допомогою яких організовувався мисленнєвий простір. Це був так званий класичний тип раціональності, в якому виокремлювались фундаментальні дуальні опозиції: суб'єкт – об'єкт, Захід – Схід, зовнішнє – внутрішнє, чоловіче – жіноче [20]. Н.Ю. Моспанова [13] вивчає теоретичні основи дослідження концептуальної опозиції *добро – зло*, аналізує концепт і мовну картину світу як головні поняття когнітивістики, окреслює зміст поняття *концептуальна опозиція*. Вивчення системи і структури мови дає підстави стверджувати про базові цінності у культурі етнічного народу. Олена В'ячеславівна Дзюба [5] подає філософський аналіз осмислення проблеми *життя і смерті* і водночас *безсмертя* у світовому контексті, звертається до проблем життя і смерті у вітчизняній літературній традиції. О.Ю. Воробйова [4] обґрунтовує онтологічний статус бінарності й експлікацію її архетипних витоків, розробляє концепцію видів бінарних опозицій і з'ясовує тенденції їх функціонування, виділяє фундаментальну гендерну діаду архетипів *Велика Мати* і *Великий Батько* як основу бінарності людського буття, показує продуктивність застосування бінарно-архетипного підходу до осмислення європейського історико-філософського процесу, проводить

ревізію гендерного аспекту і відділяє його від феміністичного підходу.

М.А. Шарданова [25] досліджує проблеми співвіднесеності мови і культури, розглядає поняття мовної картини світу, її естетичний аспект, аналізує естетичні категорії прекрасне/потворне у філософському й аксіологічному аспектах, здійснює лінгвокультурологічний аналіз категорій естетики у різносистемних мовах. Їй належить думка, що у філософії на початковому етапі її розвитку як самостійні конститuentи виділялись такі поняття, як *прекрасне, краса, гармонія*. Ірина Вікторівна Санаєва у дисертації [18] розглядає концепт як базове поняття лінгвістичних досліджень, указує на різні підходи до вивчення цього терміна, аналізує структуру концепту, його співвіднесеність з словом. У дисертаційному дослідженні звертає увагу на картини світу: когнітивну, мовну, художню, ціннісну, окреслює аксіологічний потенціал дихотомії *добро – зло* в картині світу роману – епопеї Л.М.Толстого “Війна і мир”. О.Ю.Пономарьова [15] досліджує основні поняття і категорії дискурсу (етимологію й історію виникнення поняття *дискурс* в лінгвістиці, різні підходи до його визначення), поняття тексту як одиниці дискурсу, особливості поетичного дискурсу і його основні категорії, звертає увагу на дослідження проблеми концепту у когнітивній лінгвістиці й аналізує концептуальну опозицію “життя – смерть” у поетичному дискурсі Д.Томаса і В.Брюсова. О.Ю.Пономарьова, розглядаючи типи концептів, їхню загальну структуру, особливості кореляції концепта з його лінгвістичним вираженням, обґрунтовує положення, що аналізований концепт – опозиція “життя – смерть” являє собою художній багаторівневий калейдоскопічний концепт. Основу концепта складає фреймо – слотова структура. Авторка розглядає структуру концепта з погляду реалізації в ньому таких моделей: архетипна, культурологічна й

індивідуально – авторська. Прототипові моделі беруть свої витоки з певних архетипів [15].

Ельміра Русланівна Хутова [24] у дисертації аналізує теоретичні основи дослідження лінгвокультури, розглядає такі питання: лінгвокультурологія й антропоцентричний підхід до опису мови, мова і культура, мовна картина світу, її емоційний аспект, концепт як базове поняття лінгвокультурології, його види, здійснює аналіз емоційної опозиції *любов / ненависть* в історико – культурологічному і філософському аспектах, висвітлює мовну концептуалізацію *любові* і *ненависті* в російській, англійській й адигейській лінгвокультурах, семантику цих концептів, їх місце у фразеологічному просторі російської, англійської й адигейської мовної картини світу, аналізує зазначені концепти у пареміях. Під емоційними концептами Е.Р.Хутова розуміє ментальну одиницю високого ступеня абстракції, яка виконує роль метапсихічної регуляції, відображаючи у мовній свідомості столітній досвід інтроспекції етносу у вигляді універсальних і специфічних уявлень про емоційні переживання. В емоційному концепті нею виділяються понятійний, образний і ціннісний аспекти. Зробивши незначний екскурс в історію давніх цивілізацій, вона зазначає, що у різні епохи було різне розуміння природи емоційного концепта “любов”. В аксіологічний контекст цю проблематику вперше ввів І. Кант. Ю.Ю. Васильєв [3] у дисертаційному дослідженні аналізує бінарну опозицію “живе – мертво” як одну з домінант у російському фольклорі, окреслює філософські і культурологічні аспекти у вивченні проблеми амбівалентності російської культури. Надія Володимирівна Писар [14] досліджує дихотомію *бог – диявол* у давньоруській мовній картині світу. У зв’язку з цим вона торкається питань про структуру і зміст поняття *концепт* у філософії і лінгвістиці, з’ясовує зміст понять *когнітивна картина світу, мовна картина світу, ціннісна*

картина світу, а також поняття дихотомії в лінгвістиці, об'єктом її пильної уваги стали семантичні категорії *оцінка*, *оцінність*, *цінність*. Надія Вікторівна Кирилліна [7] описує різні наукові підходи у вивченні опозиції *добро – зло*, виявляє особливості мовної репрезентації концептів *добро* і *зло* в художньому тексті.

Наталія Володимирівна Попова [16] зазначає, що в аспекті бінаризму відношення протиставлень, які виникають у результаті дихотомічного поділу, набувають статусу організуючого центру, який забезпечує упорядкованість і стійкість структури. Вона стверджує, що принцип бінарної опозиції є засобом раціонального опису світу, у якому одночасно розглядаються два протилежні поняття, одне з них утверджує певну якість, інше – заперечує її. Бінарний характер конфронтуючих категорій *краси* і *потворності* виражає подвійний характер сприйняття об'єктивного світу. В описі будь-якої картини світу міститься бінарна опозиція, яка має універсальний характер [16, с. 22].

Проблему вивчення морально – етичної моделі *добро – зло* розглядають у своїх працях М. Бердяєв, І. Ільїн, М. Лосський, В. Соловйов, Л. Лопатін, Л. Карсавін, С.Трубецької та ін. У своїх працях М.О. Лосський поєднує добро з творінням Бога: процес руху всіх суб'єктів до добра створюється Богом. Але люди здатні самі породжувати не тільки добро, але й зло. Філософ показує дієвість абсолютного добра у реальному світі за допомогою власної онтологічної теорії цінностей [10, с. 13]. Учення М.А.Бердяєва про *добро* і *зло* є оригінальним за змістом та ідеєю. Сам філософ назвав власну етику “парадоксальною”, оскільки людину вважав винною не тільки в породженні зла, але й у створенні добра. У своїх роздумах мислитель спирається на корелятивність опозиційної пари: *добро* виникло тоді, коли з'явилося *зло*. У цьому виявляється основний парадокс етики [1, с. 47]. Дихотомія “бог – диявол” у релігійній

картині світу представлена антонімічними концептами “бог – диявол”. Бог – це Вища реальність, надприродна сила, здатна створювати і змінювати об’єктивний світ речей. Віра у Бога і поклоніння надприродній силі характеризує теологічні уявлення багатьох цивілізацій, проте культура Київської Русі, перебуваючи під безпосереднім впливом християнської релігії, сформувала власне уявлення про Бога, в якому отримали відображення найбільш важливі для східних слов’ян ознаки, що дозволили зазначеному феномену й надалі зайняти центральне місце в релігійній картині світу українського народу.

У міфах і давніх системах філософії *любов* сприймається як ерос, як космічна сила, яка подібна до сили тяжіння. У міфологічному епосі Гесіода бог Ерос згадується як один із праотців всесвіту, який утворився після Хаосу і Матері – Землі. Для Емпедокла вся історія космосу – це протиставлення *любви* як конструктивного початку і *ненависті* як початку руйнації. Як у давньогрецькій, так і в римській культурах *любов* розглядається як божественний дар, посланий людині небом. Богині Афродита і Венера були міфічними образами, які символізували *любов* у Давній Греції і Римі. Греки постійно акцентували свою увагу на духовній любові, яка трактувалась ними як складне психічне переживання. За своєю суттю таке почуття для них було дуалістичним, амбівалентним. Римське суспільство, навпаки, акцентувало свою увагу на фізичній любові, зокрема з жінками-рабинями або мужчинами – рабами. Такий внутрішній вияв почуттів пояснюється політичними чинниками. У цьому аспекті ще раз наголосимо, що у Давній Греції культивувалась духовна любов, а в Римській імперії перевага надавалась фізичній любові. Платон у роботі “Пір” предметом любові називає абсолютне Благо й абсолютну Красу. Для Арістотеля головним у дружбі є рівноправність. Епікур трактує любов як задоволення, Лукрецій, навпаки,

тракує любов як низьке почуття. У християнстві любов до Бога є головною заповіддю для людини, вона трактується як жертвна любов до “ближнього”. У середньовіччі любов розглядається як засіб пізнання самого себе і як засіб Божественного одкровення. В епоху Відродження поняття любов зазнає суттєвих змін. Тематика любові розглядається у контексті загальної тенденції посиленого інтересу до всього людського і земного, любові повертають статус категорії філософії. У кінці XVIII століття зароджується новий тип любові – романтичної і пристрасної. Для Канта любов – це моральний обов’язок і почуття відповідальності. Темі любові присвячують праці Ф.Аквінський, Л.Фейєрбах, М.Шеллер, З.Фрейд, В.С.Соловйов, П.Флоренський, Ю.С.Степанов, С.Г.Воркачов, Р.Г.Апресян та інші. Отже, природа емоційного концепта *любов* трактується ученими по-різному. У сучасну епоху глобалізації на зміну романтичній любові приходить так звана конфлюентна любов [24, с. 51-61].

Тема *життя* і *смерті* обговорювалася у всі часи : від античності до наших днів. Різні її аспекти досліджувалися багатьма філософами: Сократ, Платон, Епікур, Лукрецій Кар, Сенека, Марк Аврелій, Р. Декарт, Б. Спіноза, І.Кант, Г.Гегель, Ф.Шеллінг, В.Соловйов, М.Бердяєв, О.Лосський, М.Хайдеггер, Ж.-П.Сартр, М.Еліаде, Ж.Бодрийяр та інші. Ці підходи до розгляду теми *життя* і *смерті* різні у класичній, некласичній і постнекласичній мислительній традиції, перш за все, у філософії. Прихильники новоєвропейської філософської класики (Р.Декарт, Б.Спіноза, І.Кант, Л.Фейєрбах та інші) аналізували події життя, смерті і безсмертя у раціоналістичному чи в натуралістично-біологічному аспектах. Вони не виробили власне філософського підходу до дослідження цих подій і тому досить часто по-раціоналістичному експлікували погляди теологів і вчених. Не були розроблені спеціальні поняття

і категорії для вивчення й опису теми *смерть* у просторі індивідуального і соціального життя. Філософи цього напрямку трактували смерть як природну перерваність життєдіяльності біологічної системи. Філософську специфікацію тема *життя* і *смерті* одержує у працях зарубіжних мислителів, які належать до некласичного і постнекласичного типу філософствування (Б. Паскаль, Ф. Ніцше, М. Хайдеггер, А. Камю, С. К'єркегор та інші). У філософії ХХ століття сформувалась тенденція до розгляду смерті у горизонті життя, хоча цей аспект трактується по-різному: деякі мислителі акцентують увагу на її негативному характері, інші обґрунтовують позитивний смисл смерті для життя. Тема *життя* і *смерті* є головною у працях представників психоаналізу, які вважають, що безсвідоме прагнення до смерті – це глибинні основи людської поведінки, зумовлені закодованістю процесів умирання в структурах позасвідомого (З. Фрейд, К.-Г. Юнг, Е. Фромм, С. Грофф та інші).

Висновки. Проблема вивчення етнокультурних архетипів на сьогодні набуває актуальності й особливої ваги. Серед універсальних базових моделей бінарного типу виокремлюються: емоційна модель *любов – ненависть*; естетична модель *краса – потворність*; морально-етична модель *добро – зло*; філософська модель *життя – смерть*; теологічна модель *Бог – диявол*.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бердяев Н.А. О назначении человека (Опыт парадоксальной этики) / Н.А. Бердяев. – М., 1993. – 253 с.
2. Буланов П.Г. Аксиологическая парадигма лингвокультурных типажей в оппозиции “свои – чужие” в афроамериканском дискурсе: дис. ... канд. филол. наук: специальность: 10.02.04 / Буланов Павел Георгиевич. – Самара, 2011. – 206 с.

3. Васильев Ю.Ю. Бинарная оппозиция “живое – мертвое” в русской традиционной культуре (на материале отечественного фольклора): дис. ... канд. философ. наук: специальность: 24.00.01 / Васильев Юрий Юрьевич. – М., 2010. – 194 с.
4. Воробйова Е.Ю. Бинарность и ее архетипные основания: дис. ... канд. философских наук: специальность 09.00.01 / Воробьева Елена Юрьевна. – Омск, 2005. – 130 с.
5. Дзюба Е.В. Концепты *жизнь* и *смерть* в поэзии М.И. Цветаевой [Электронный ресурс]: дис. ... канд. филол. наук: специальность 10.02.01 / Дзюба Елена Вячеславовна. – М., 2005 (Из фондов Российской Государственной Библиотеки).
6. Кавакита Н. С. Проблема архетипа в творческом опыте М.И. Цветаевой: дис... канд. филол. наук: специальность 10.01.08: теория литературы. Текстология. – Москва, 2004. – 203 с.
7. Кириллина Н.В. Особенности оппозиции *добро – зло* в языке лирики А.А. Ахматовой: дис. ... канд. филол. наук: специальность: 10.02.01/ Кириллина Надежда Викторовна. – М., 2011. – 191 с.
8. Кулапин Б.В. Дихотомия “Я» и не – я”: феномен и сущность: дис. ... канд. философ. наук: 09.00.01. – Саратов, 2011. – 118 с.
1. Куприянова В.М. Феномен культурной оппозиции: лингвокультурологический аспект: дис. ... канд. культурологии: специальность: 24.00.01 / Куприянова Вера Марковна. – Санкт – Петербург, 2002. – 131 с.
9. Лосский Н. О. Условия абсолютного добра: основы этики; характер русского народа / Николай Онуфриевич Лосский. – М. : Политиздат, 1991. – 368 с.
10. Майкова А. Н. Интерпретация литературных произведений в свете теории архетипов Карла Юнга: дис... канд. филол. наук. – М., 2000.– 168 с.

11. Матяш Д.В. Жизнь и смерть: от сакральной символической обратимости к постсакральной бинарности (социально-философский анализ) : 09.00.11 – социальная философия : дис. ... доктора философских наук / Дмитрий Владимирович Матяш. – Ростов-на-Дону, 2003. – 296 с.
12. Моспанова Н.Ю. Концептуальная оппозиция “добро – зло” в фольклорной языковой картине мира (на материале русских народных сказок): дис. ... канд. филол. наук: специальность 10.02.01/ Моспанова Наталья Юрьевна. – Брянск, 2005. – 200 с.
13. Писарь Н.В. Дихотомия “Бог – дьявол” в древнерусской картине мира: дис. ... канд. филол. наук: специальность 10.02.01/ Писарь Надежда Владимировна. – Калининград, 2011. – 197 с.
14. Пономарева Е.Ю. Концептуальная оппозиция *жизнь – смерть* в поэтическом дискурсе (на материале поэзии Д. Томаса и В. Брюсова): дис. ... канд. филол. наук: специальность 10.02.20 / Пономарева Елена Юрьевна. – Тюмень, 2008. – 231 с.
15. Попова Н.В. Дихотомия конфликтующих категорий во фразеологических картинах мира немецкого и русского языков: дис. ... доктора филологических наук: 10.02.20 / Попова Наталья Владимировна. – Москва, 2011. – 496 с.
16. Розанова С.С. Трансформация образа Софии в древнерусской культуре: от архетипа к концепту: дис... канд. философ. наук: специальность 24.00.01 – теория и история культуры: от архетипа к концепту. – Санкт – Петербург, 2010. – 179 с.
17. Санаева И.В. Аксиологический аспект языковой картины мира в романе Л.Н. Толстого “Война и мир” (дихотомия “добро – зло”): дис. ... канд. филол. наук: специальность 10.02.01/ Санаева Ирина Викторовна. – Калининград, 2007. – 188 с.

18. Сидоров А.В. Дихотомия “духовное – не духовное” в современных социо-культурных реалиях: автореф. дис. канд. философ. наук: 09.00.06. – Алматы, 2000. – 28 с.
19. Сухомлинова Ю.О. Бинарные оппозиции в творчестве Андрея Платонова: дис. ... канд. филол. наук: специальность 10.01.01 / Сухомлинова Юлия Александровна. – Самара, 2005. – 161 с.
20. Урюпин И.С. Национальные образы-архетипы в творчестве М.А. Булгакова: дис. ... доктора филологических наук: специальность 10.01.01. – русская литература. – Елец, 2011. – 451 с.
21. Хайрулина Оксана Игоревна. Лингвистический аспект становления антропоцентров в древнеанглийском эпическом тексте. – Архангельск, 2007. – 244 с.
22. Хвесько Т.В. Дихотомия апеллятив / онама в языке и речи: на материале русского и английского языка: автореф. дис. ... доктора филологических наук: 10.02.20. – Челябинск, 2008. – 45 с.
23. Хутова Э.Р. Бинарная оппозиция “любовь / ненависть” в разносистемных языках: лингвокультурологический аспект (на материале русского, английского и кабардино-черкесского языков: дис. ... канд. филол. наук: специальность: 10.02.19 / Хутова Эльмира Руслановна. – Нальчик, 2008. – 184 с.
24. Шарданова М.А. Эстетическая бинарная оппозиция прекрасное/безобразное в разносистемных языках (на материале английского, русского и кабардино-черкесского языков): дис. ... канд. филол. наук: специальность 10.02.19 / Шарданова Мадина Аннуаровна. – Нальчик, 2006. – 193 с.
25. Юнг К.Г. Архетипы коллективного бессознательного // Юнг К.Г. Структура психики и процесс индивидуализации. – М.: Наука, 1996. – 317 с.

26. Юнг К.Г. О понятии архетипа // Юнг К.Г. Структура в процессе индивидуализации. – М.: Наука, 1996. – 267 с.
27. Юнг К.Г. Очерки о современных событиях // Божественный ребенок. – М., 1997. – 400 с.

УДК 81'23

**КОЛЕКЦІОНУВАННЯ, ФІЛОФОНІЯ, МЕЛОМАНІЯ,
АУДІОФІЛІЯ: ПСИХОКОМУНІКАЦІЙНА
СКЛАДОВА «РАДЯНСЬКОЇ МОДЕЛІ»
МАГНІТОФОННОЇ СУБКУЛЬТУРИ
ТА СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ**

Олег Синеокій
(Запоріжжя, Україна)

У статті здійснено аналіз становлення й розвитку загальної моделі філофонії в структурі інститутів соціальної комунікації. Розглянуто психокомунікаційні особливості філофонічної комунікації як системи взаємодії особливого типу у сфері дозвілля. Вивчено причини та умови формування в СРСР магнітофонної субкультури. Обґрунтовано динаміку диско-комунікації в інформаційно-обмежених умовах від часів соціалізму до сучасних високотехнологічних умов.

Ключові слова: *філофонія, меломанія, комунікація, рок-музика, диск, грамплатівка, магнітофон, субкультура.*

В статье проводится анализ становления и развития общей модели филофонии в структуре институтов социальной коммуникации. Рассматриваются психокоммуникационные особенности филофонической коммуникации как системы взаимодействия особого типа